

Hallintovaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 133/2022 vp)

Opetus- ja kulttuuriministeriö lausuu asiassa seuraavasti:

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan esitys tuo parannuksia nykytilaan. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö pitää ehdotetun uudistuksen tavoitteita kannatettavina.

Esityksessä ehdotetaan uutta ulkomaalaisen digitaalista asiointivälinettä. Ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen myöntäminen edellyttäisi henkilön rekisteröintiä väestötietojärjestelmään siten, että menettelyn yhteydessä ulkomaan kansalaiselle myönnetään henkilötunnus. Henkilötunnuksen uudistamisen hankkeessa valmisteltujen uudistusten myötä tämä olisi mahdollista entistä laajemmalle henkilöjoukolla ja voitaisiin suorittaa etärekisteröintimenettelyssä. Etärekisteröinnistä säädetään VTJ-lain 9 a §:ssä. Henkilö voisi samassa yhteydessä ottaa käyttöönsä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen. Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline olisi maksullinen siten, että käyttöönottoon sisältyisi viranomaismaksu, joka olisi esityksen mukaan noin 7 euroa. Etärekisteröinti vaikuttaisi myös vaativan passin tai henkilökortin, jolloin tosiasiaa maksu on suurempi niille joilta ne puuttuvat. Tämä koskisi erityisesti tilanteita, missä yksilö haluaisi hakea opiskelemaan Suomeen ja käytännössä nämä kustannukset olisivat pelkästään hakemuksen jättämistä varten, ennen varmuutta onko hän saanut opiskelupaikkaa vai ei. Tämä tarkoittaa sitä, etteivät kaikki hakijat olisi välttämättä valmiita maksamaan tuossa vaiheessa asiointivälineen saannista. Näin ollen opetushallinnon alalla ei todennäköisesti voida luopua kaikista olemassa olevista järjestelyistä henkilön yksilöimiseksi, ja esityksessä ehdotettu auttaa vain osittain kv-opiskelijoiden prosessia.

Esityksessä ehdotetaan, että digitaalinen identiteetti sidottaisiin henkilökortin tai passin saantiin, jolloin alaikäisten sähköinen asioiminen edellyttäisi mainittua henkilöllisyystodistusta. Esityksessä ehdotetun mukaan digitaalisen henkilöllisyystodistuksen voisivat ottaa käyttöön kaikki sellaiset henkilöt, joilla on voimassa oleva suomalainen passi tai henkilökortti. Henkilökortilla tarkoitetaan tässä yhteydessä myös ulkomaalaisen henkilökorttia ja yli 15-vuotiaan alaikäisen henkilökorttia, jonka voi saada ilman huoltajien suostumusta. Tämä tarkoittaa, ettei alle 15-vuotias voisi saada digitaalista identiteettiä ilman huoltajien suostumusta. OKM kannatti ohjausryhmän työskentelyn aikana, että digitaalinen identiteetti olisi mahdollista saada itsenäisesti ilman huoltajien suostumusta vähintään 13-vuotta täyttäneille. Alaikäisen tosiasialliseen mahdollisuuteen hankkia itsenäisesti digitaalinen henkilöllisyystodistus liittyy myös kysymys todistuksen maksuttomuudesta.

Hallituksen esitys jää puutteelliseksi lausuttujen asioiden osalta. Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, näitä asioita tulisi jatkoselvittää ja luoda selkeä aikataulu selvitykselle. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona jatkossa voisi olla uusi lupatyyppi, jonka myöntämisperusteet eivät olisi niin vahvasti sidottuja olemassa oleviin lupiin (henkilökortti ja passi). Tällöin voitaisiin todennäköisesti helpommin ottaa huomioon digitalisuuden tuomat mahdollisuudet ja reunaehdot kehityksessä.

